

Nr 16.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.

I en till riksdagen den 14 mars 1952 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 157, har Kungl. Maj:t under åberopande av ett propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag gjort framställning om medgivande för Kungl. Maj:t att under budgetåret 1952/53 enligt närmare angivna grunder utan riksdagens samtycke i varje särskilt fall besluta om försäljning m. m. av viss kronan eller allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom.

Beträffande den närmare utredningen i ärendet får utskottet, i den mån redogörelse ej lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

I anledning av propositionen nr 174 medgav 1951 års riksdag (jordbruksutsk. utl. nr 15, r. skr. nr 225), att Kungl. Maj:t finge under budgetåret 1951/52 utan riksdagens samtycke i varje särskilt fall besluta om försäljning av kronan eller allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom, såframt taxeringsvärdet å egendomen uppginge till högst 40 000 kronor, eller, där taxeringsvärde ej vore åsatt, det vid särskild uppskattning utränta saluvärdet uppginge till högst nämnda belopp. Kungl. Maj:t ägde därvid att i huvudsaklig överensstämmelse med av mig vid anmälan av propositionen angivna riktlinjer föreskriva de former och villkor, under vilka försäljningarna skulle äga rum. Där så befunnas lämpligt, skulle Kungl. Maj:t ha befogenhet att åt central förvaltningsmyndighet överlämna beslutanderätten rörande försäljning av egendom, vars taxerings- eller uppskattningsvärde icke överstege 20 000 kronor, respektive åt länsstyrelse, såvitt anginge allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom, vars taxerings- eller uppskattningsvärde icke överstege 10 000 kronor.

Vidare förklarade riksdagen, att vad sålunda medgivits rörande försäljning av kronan tillhörig fast egendom skulle gälla jämväl beträffande byte samt upplåtelse under åborätt och tomträtt av sådan egendom, ävensom beträffande avstående utan ersättning av kronomark, som kunde erfordras till järnväg eller allmän väg. Rätten att besluta om dylikt avstående finge dock av Kungl. Maj:t överlämnas till central förvaltningsmyndighet endast i avseende å obebyggt område av högst 5 hektars yta eller 2 000 kronors värde.

I syfte att, såsom förutsatts, giva riksdagen årlig redogörelse för försäljningar med stöd av bemyndigandet ha upprättats sammanställningar departementsvis över de under kalenderåret 1951 försålda fastigheterna.

I förevarande proposition har anmälts en den 3 mars 1952 dagtecknad, inom kommunikationsdepartementet utarbetad *promemoria* rörande omfattningen av affärsverkens skyldighet att vid försäljning av statlig mark, avsedd för tätbebyggelse, underställa prisfrågan bostadsstyrelsens prövning.

Efter redogörelse för nämnda *promemoria* samt ett av bostadsstyrelsen däröver avgivet yttrande har *departementschefen* anfört följande.

»Det av 1951 års riksdag lämnade medgivandet för Kungl. Maj:t att utan riksdagens samtycke i varje särskilt fall besluta om försäljning m. m. av kronan eller allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom avsåg budgetåret 1951/52. Nytt bemyndigande, gällande för nästa budgetår, bör nu utverkas.

Såsom av det tidigare anförda framgår äger Kungl. Maj:t under innevarande budgetår utan riksdagens hörande i varje särskilt fall besluta om försäljning av kronan eller allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom, såframt taxeringsvärdet på egendomen uppgår till högst 40 000 kronor, eller, där taxeringsvärde icke är åsatt, det vid särskild uppskattning utränta saluvärdet uppgår till högst nämnda belopp.

Vid den allmänna fastighetstaxering, som för närvarande pågår, torde taxeringsvärdena komma att höjas avsevärt. En oförändrad värdegräns av 40 000 kronor skulle följaktligen innebära en begränsning av försäljningsbemyndigandet och leda till att ett ökat antal försäljningsfrågor måste föreläggas riksdagen. För att bibehålla den nuvarande relationen mellan riksdagens och Kungl. Maj:ts befattning med försäljning av statlig mark och under antagande att den genomsnittliga höjningen av taxeringsvärdena för de fastigheter, varom här är fråga, kommer att uppgå till mellan 50 och 75 procent torde ifrågavarande gräns för Kungl. Maj:ts beslutanderätt böra sättas till högst 70 000 kronor. I anslutning härtill torde en i stort sett motsvarande förskjutning i omfattningen av Kungl. Maj:ts befogenhet att till underordnad myndighet delegera försäljningsrätten böra ske. Sålunda torde, där så befinnes lämpligt, åt central förvaltningsmyndighet kunna överlämnas beslutanderätten rörande försäljning av egendom, vars taxerings- eller uppskattningsvärde icke överstiger 30 000 kronor, respektive åt länsstyrelse, såvitt angår allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom, vars taxerings- eller uppskattningsvärde icke överstiger 15 000 kronor. Liksom tidigare bör bemyndigandet givetvis gälla jämväl beträffande byte samt upplåtelse under åborätt och tomträtt av fast egendom ävensom beträffande avstående utan ersättning av kronomark, som erfordras till järnväg eller allmän väg. Kungl. Maj:ts befogenhet att till central förvaltningsmyndighet överlämna beslutanderätten rörande dylikt avstående torde i avseende å obebbyggt område bibehållas vid högst 5 hektars yta men beträffande värdet å området utvidgas till 3 000 kronor.

Det vid anmälan av fjolårets proposition i ämnet omförmälda förslaget om inrättande av en central fastighetsvärderingsnämnd är alltså föremål för Kungl. Maj:ts prövning. I avvaktan på en slutlig lösning av detta spörsmål torde bostadsstyrelsens funktion beträffande kronans markförsäljningar

böra bibehållas. Skyldigheten att underställa ärendena bostadsstyrelsens prövning bör dock endast föreligga vid försäljning av mark för bebyggelseändamål, där det gäller nybyggnad för permanent bosättning och där del föreslagna priset överstiger 3 000 kronor. Jag förutsätter emellertid att i de fall, där ifrågavarande skyldighet ej föreligger, vederbörande myndighet ändock under hand samråder med bostadsstyrelsen i tveksamma försäljningsfrågor.

Då vidare varken frågan om formerna för en samordning mellan statens prispolitik vid fastighetsförsäljningar och den sociala bostadsbyggnadsverksamheten eller frågan om prissättningen vid försäljning av kyrklig jord är slutligt behandlad, torde nu gällande allmänna riktlinjer och villkor för försäljningsförfarandet med de jämkningar jag nyss förordat böra tillämpas jämväl under nästkommande budgetår.»

Utskottet. Utskottet får till en början erinra, att Kungl. Maj:t i proposition till 1942 års riksdag föreslog riksdagen medgiva, att Kungl. Maj:t finge under budgetåret 1942/43 utan riksdagens samtycke i varje särskilt fall besluta om försäljning av kronan tillhörig fast egendom, såframt taxerings- eller uppskattningsvärdet å egendomen uppginge till högst 40 000 kronor. I sitt utlåtande över propositionen (utl. nr 55) fann utskottet, att det vore synnerligen angeläget, att det föreslagna bemyndigandet icke gjordes så vidsträckt att riksdagen därigenom i mera avsevärd omfattning avhände sig sin rätt att från fall till fall pröva ärenden rörande försäljning av kronans fasta egendom. Utskottet föreslog därför, att bemyndigandet skulle begränsas till egendom med ett taxerings- eller uppskattningsvärde av högst 25 000 kronor. Vad utskottet sålunda föreslagit bifölls av riksdagen (r. skr. nr 388).

Genom beslut av 1943—1947 års riksdagar erhöll Kungl. Maj:t för budgetåren 1943/44—1947/48 samma bemyndigande som nyss nämnts.

I proposition till 1948 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att ifrågavarande bemyndigande under budgetåret 1948/49 skulle avse egendom med ett taxerings- eller uppskattningsvärde av högst 40 000 kronor. Med anledning härav uttalade utskottet (utl. nr 61), att utskottet ansåge sig i princip alltjämt böra vidhålla den uppfattning, som utskottet givit uttryck åt vid 1942 års riksdag. På grund av den förändring i prisnivån, som skett sedan dess och som medfört att fastigheternas taxeringsvärden undergått en icke obetydlig höjning, ville utskottet emellertid icke motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag. Riksdagen fattade beslut i enlighet därmed (r. skr. nr 424).

För budgetåren 1949/50—1951/52 erhöll Kungl. Maj:t enahanda bemyndigande som för budgetåret 1948/49.

Med hänsyn till den höjning av taxeringsvärdena som sker vid nu pågående fastighetstaxering har Kungl. Maj:t i föreliggande proposition, vilken avser utverkande av försäljningsbemyndigande för budgetåret 1952/53, föreslagit riksdagen medgiva, att ifrågavarande värdegräns skall sättas till högst 70 000 kronor. Samtidigt förordas en i stort sett motsvarande förskjut-

ning i omfattningen av Kungl. Maj:ts nuvarande befogenhet att delegera försäljningsrätten till underordnad myndighet.

Såsom departementschefen anfört skulle en oförändrad värdegräns av 40 000 kronor innebära en begränsning av Kungl. Maj:ts försäljningsbemyndigande och leda till att ett ökat antal försäljningsfrågor måste underställas riksdagen. Enligt utskottets mening får det emellertid anses önskvärt, att riksdagen i betydande omfattning utövar sin rätt att i varje särskilt fall pröva framkomna förslag om försäljning av kronans fasta egendom och därmed sammanhängande frågor. Utskottet får i detta avseende hänvisa till den principiella ståndpunkt, som utskottet intog vid 1942 och 1948 års riksdagar och vilken utskottet alltjämt vidhåller. Dessutom vill utskottet framhålla, att utskottet i nuvarande läge med starka prisfluktuationer funnit det vara av särskilt värde, att från riksdagens sida uppmärksamhet ägnas frågan om kronoegendomarnas saluvärdering och de principer i övrigt, som böra vara vägledande vid behandlingen av ärenden rörande egendomarnas försäljning.

Ur angivna synpunkter finner utskottet sig icke kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag om att ifrågavarande värdegräns för nästa budgetår skall bestämmas till 70 000 kronor. För att i någon mån motverka berörda konsekvens av fastighetstaxeringsvärdenas höjning vill utskottet emellertid förorda, att gränsen skall fastställas till 50 000 kronor. Vid detta ställningstagande har utskottet icke funnit sig böra tillstyrka någon ändring i omfattningen av nu gällande medgivande för Kungl. Maj:t att delegera försäljningsrätten till underordnad myndighet.

I enlighet med propositionen torde ifrågavarande bemyndigande liksom för närvarande böra gälla även beträffande byte samt upplåtelse under åborätt och tomträtt av fast egendom ävensom beträffande avstående utan ersättning av kronomark, som erfordras till järnväg eller allmän väg. Utskottet biträder jämväl förslaget i fråga om befogenhet för Kungl. Maj:t att till central förvaltningsmyndighet överlämna beslutanderätten rörande sådant avstående.

Då Kungl. Maj:ts framställning ej heller i övrigt föranleder någon erinran från utskottets sida, hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning,

a) medgiva, att Kungl. Maj:t må under budgetåret 1952/53 utan riksdagens samtycke i varje särskilt fall besluta om försäljning av kronan eller allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom, såframt taxeringsvärdet å egendomen uppgår till högst 50 000 kronor, eller, där taxeringsvärde icke är åsatt, det vid särskild uppskattning utrönta saluvärdet uppgår till högst nämnda belopp, och i huvudsaklig överensstämmelse med i förevarande proposition angivna riktlinjer föreskriva de former och villkor, under vilka försäljningarna skola äga rum, med rätt för Kungl. Maj:t att, där så be-

finnes lämpligt, åt central förvaltningsmyndighet överlämna beslutanderätten rörande försäljning av egendom, vars taxerings- eller uppskattningsvärde icke överstiger 20 000 kronor, respektive åt länsstyrelse, såvitt angår allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom, vars taxerings- eller uppskattningsvärde icke överstiger 10 000 kronor;

b) förklara, att vad sålunda medgivits rörande försäljning av kronan tillhörig fast egendom skall gälla jämväl beträffande byte samt upplåtelse under åborätt och tomträtt av sådan egendom, ävensom beträffande avstående utan ersättning av kronomark, som erfordras till järnväg eller allmän väg, därvid dock rätten att besluta om dylikt avstående må av Kungl. Maj:t överlämnas till central förvaltningsmyndighet endast i avseende å obebyggt område av högst 5 hektars yta eller 3 000 kronors värde;

c) uttala att, oavsett de sålunda lämnade medgivandena, i författning eller eljest i särskild ordning meddelade föreskrifter angående rätt för Kungl. Maj:t eller förvaltningsmyndighet att försälja, byta eller under åborätt eller tomträtt upplåta kronan tillhörig fast egendom alltjämt skola gälla.

Stockholm den 18 april 1952.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Anderberg, Svedberg, Jon Jonsson*, Hjalmar Nilsson*, Bertil Andersson, Sundberg, Bror Nilsson, Ebbe Ohlsson och Nord*; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Tungelsta, Johnsson i Kastanjegården, Jacobson i Vilhelmina, Antby*, Andersson i Hyssna, Hæggbom*, Jonsson i Järvsand, fru Eriksson i Hallstahammar, herrar Svensson i Vä och Andersson i Långviksmon*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer.

1) Av herr *Bror Nilsson*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka de i förevarande proposition framlagda förslagen i oförändrat skick samt att utskottet därför bort hemställa, att riksdagen måtte bifalla propositionen;

2) Av herr *Jacobson* i Vilhelmina, som ansett
dels att det stycke i utskottets yttrande, som börjar med orden »Ur angivna», bort ha följande lydelse:

»Ur angivna synpunkter finner utskottet sig icke kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag om att ifrågavarande värdegräns för nästa budgetår skall bestämmas till 70 000 kronor. Utskottet förordar i stället, att gränsen alltjämt skall vara 40 000 kronor. Vid detta ställningstagande har utskottet icke heller funnit sig böra tillstyrka någon ändring i omfattningen av nu gällande medgivande för Kungl. Maj:t att delegera försäljningsrätten till underordnad myndighet.»

dels ock att utskottets hemställan under a) bort lyda sålunda:

»a) medgiva, att Kungl. Maj:t må under budgetåret 1952/53 utan riksdagens samtycke i varje särskilt fall besluta om försäljning av kronan eller allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom, såframt taxeringsvärdet å egendomen uppgår till högst 40 000 kronor, eller, där taxeringsvärde icke är åsatt, det vid särskild uppskattning utrönta saluvärdet uppgår till högst nämnda belopp, och i huvudsaklig överensstämmelse med i förevarande proposition angivna riktlinjer föreskriva de former och villkor, under vilka försäljningarna skola äga rum, med rätt för Kungl. Maj:t att, där så finnes lämpligt, åt central förvaltningsmyndighet överlämna beslutanderätten rörande försäljning av egendom, vars taxerings- eller uppskattningsvärde icke överstiger 20 000 kronor, respektive åt länsstyrelse, såvitt angår allmänna arvsfonden tillhörig fast egendom, vars taxerings- eller uppskattningsvärde icke överstiger 10 000 kronor;»